

МАЄСТАТ СЛОВА

Роджер Желязни

ХРОНІКИ АМБЕРА

У десяти книгах

КНИГА 8

Знак Хаосу

Роман

 ® ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Серію «Масстат слова» засновано 2004 року

Roger Zelazny. The Chronicles of Amber.
Sign of Chaos Copyright © 1987 by Roger Zelazny

Друкується з дозволу спадкоємців автора
та їхніх літературних агентів,
Zeno Agency Limited (Великобританія)
за участі
Агентства Олександра Корженевського (Росія)

Переклад з англійської
Галини Михайловської

У восьмій книжці циклу романів «Хроніки Амбера»
Мерліна, головного героя другого п'ятикнижжя,
переслідують невідомі вороги.

Це вони заманюють Мерліна у світ галюцинацій
його приятеля Люка, де він зустрічається з героями
Задзеркалля, сходиться у двобої з Вогняним Янголом,
це вони стоять за його братом Юртом у жорстокій
сутичці у Вежі Чотирьох Світів.

І, навіть роздивившись нарешті під Синьою Маскою
обличчя, яке він найменше сподівався побачити,
Мерлін усе ще дуже далекий від того, аби зрозуміти
першопричини всього, що відбувається...

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавця.*

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, Україна. У випадку претензій звертатися:
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com   www.bohdan-books.com

Збут: (0352) 43-00-46, (050) 338-45-20
Книга поштою: (0352) 51-97-97, (067) 350-18-70, (066) 727-17-62
mail@bohdan-books.com

м. Київ: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

*Присвячено Філу Клеверлі¹
й нашим дням під сонцем.
Дякую за всі кокю-наге.²*

Розділ перший

Щось мені муляло, хоча й не міг уто-ропати, що саме. Наче не така вже й незвична подія — пиячити в товаристві Білого Кролика³, коротуна, котрий скидався на Бертрана Рассела⁴, Кота з посмішкою від вуха до вуха, а ще мого старого приятеля Люка Рейнарда. Люк виспівував

---

¹ Філ Клеверлі — вчитель айкідо, близький друг Роджера Желязни.

² Кокю-наге — кидки в айкідо, які виконують за допомогою «кокю» — точно скоординованого видиху.

³ У розділі 1 та розділі 2 діють персонажі книжок Льюїса Керрола «Аліса в Задзеркаллі» й «Пригоди Аліси в Дивокраї» — Білий Кролик, Гусінь, Шалам-Балам, Кіт, Круть, Верть, Додо, Жабун, Капелюшник та інші.

⁴ Бертран Рассел (Bertrand Russell, 18.05.1872–02.02.1970) — англійський філософ, логік, математик. Лауреат Нобелівської премії 1950 року. За спогадами сучасників, мав разючу схожість із персонажем Л. Керрола Капелюшником, як того зобразив на ілюстраціях Дж. Тенніел.

ірландські балади на тлі химерного пейзажу, що був намальований на стіні, але помалу перетворювався на реальність. Так, величезна блакитна Гусінь, яка пихкала кальяном, сидячи на маківці гігантського гриба, справила на мене враження, бо я знав, як це непросто — не дати погаснути водяній рурці. Але непокоїла мене не вона. Навколо бачив гулянку, а Люк і зазвичай тусувався з дивною публікою. Чому б це мало мене напружувати?

Пиво було високоякісне, і заїдки до нього подавали дармові. Демони, які катували рудоволосу жінку, прив'язану до стовпа, виблискували так, аж сліпили очі. Ось вони зникли, але вся картина залишилася пречудовною. Й узагалі все навкруги вражало красою. Коли Люк затягнув пісню «Затока Голвей»¹, я побачив затоку, таку прекрасну в сонячному промінні, що мені закортіло пірнути й розчинитись у її водах... Це було гарно й щемко.

Щось не те відбувалося з почуттями... Так, кумедна річ. Коли Люк співав сумну пісню, мене

---

¹ Голвей (*англ.* Galway) — затока Атлантичного океану біля берегів Ірландії, також місто і порт. Пісня «Затока Голвей» (*англ.* Galway Bay) — одна з найпоширеніших пісень ірландців-емігрантів, створена в 1947 р., найвідоміша у виконанні Бінга Кроссбі (Bing Crosby), американського співака й актора кіно.

огорнув смуток. Коли ж він перейшов до веселої, я сповнився радіщами. Повітря, здавалося, було перенасичене емпатією. От і добре! І світлові ефекти тут неперевренені...

Відсьорбуючи з кухля, раз у раз я дивився, як похитується на високому ослінчикові Шалам-Балам, у віддаленому кінці шинкваса. На якусь мить замислився, намагаючись пригадати, коли я тут опинився, але циліндр Шалама не сприяв релевантному зверненню до пам'яті... Нічого, пригадаю згодом. Гарна вечірка...

Я дивився і слухав, і смакував, і відчував, і все було просто зашибись. Усе, що привертало мою увагу, було класне. Я начебто про щось хотів запитати Люка? Здається, хотів, але він саме щось виспівував, та й мені, зрештою, було не до цього.

А що я робив, перш ніж тут опинитися? Проте здавалося безглуздя докладати зусиль, аби пригадати. Тепер, коли просто тут і зараз усе було сторчково.

Утім, я не міг позбутися відчуття, що я забув щось важливе. Може, саме тому мене весь час і клинить? Може, я залишив на півдорозі якусь справу й маю повернутися до неї?

Я обернувся до Кота, спитати у нього, але він саме зникав, лишаючи по собі тільки широку по-

смішку. Мені спало на думку, що я теж міг би вчинити так само. Зникнути, злиняти та з'явитися десь в іншому місці. А може, саме таким чином я тут і опинився й так само можу піти звідси? Можливо. Поставивши кухоль на шинквас, я потер очі та скроні. У моїй голові весь світ крутився.

Раптом я пригадав своє зображення. На гігантській карті. На Козирі. Так. Ось як я сюди потрапив. Через Козир...

Мені на плече лягла рука, і я знову розвернувся. Рука належала Люкові, й він посміхнувся мені, простуючи до бару ще раз наповнити кухоль.

— Класна вечірка, еге ж? — мовив Люк.

— Авжеж, класна. А як ти натрапив на це місце? — поцікавився у нього.

Він знизав плечима.

— Забув. А яка різниця?

Люк пішов геть, а між нами на мить знялася круговерть кристалів. Гусінь пихнула, випустивши клубок пурпурового диму. На небі сховався блакитний місяць¹.

---

¹ Блакитний місяць (*англ.* blue moon) — друга повня за один календарний місяць, яку можна спостерігати приблизно кожні два з половиною роки. Це астрономічне явище назване так не через зміну кольору, а на основі англійської ідіоми «Once in a Blue Moon»

«Що не так із цією картинкою?» — запитав я себе.

Зненацька у мене виникло відчуття, наче мені на війні відстрілили здатність критично мислити. Я не міг зосередитися на аномаліях, яких тут мусило бути достобіса. Розумів, що потрапив у пастку, але не бачив виходу.

Я потрапив у пастку.

Потрапив у пастку...

Яким чином?

Ну... Все це почалося тоді, коли я потиснув руку сам собі. Ні. Не так. Звучить, наче дзен¹, а нічого такого і близько не було. Рука, яку я потиснув, висунулася з простору, що був зайнятий моїм власним зображенням на карті. А тоді карта й зображення зникли. Ось так усе й сталося. Певним чином.

Я стиснув зуби. Музика залунала знову. Біля своєї долоні, що відпочивала на шинквасі, я почув ледь чутне шкряботіння. Подивившись, по-

---

(еквівалентної висловам «як рак свисне», «на турецький Великдень»). Так кажуть про щось неможливе.

¹ Дзен — одна з найважливіших шкіл буддизму, в широкому розумінні — школа містичного споглядання або вчення про просвітлення. Тут — алюзія на один із найвідоміших коанів (парадоксальних притч) дзен: «Плескання однією долонею».

бачив, що мій кухоль знову повний. Може, я вже забагато випив. Може, це заважає мені розмірковувати як слід? Я відвернувся. Поглянув ліворуч, де фреска встигла перетворитися на реальний пейзаж. «Чи не робить це мене частиною настінного розпису?» — раптом мигнуло в голові.

Добре. Якщо не можу думати в цьому місці... Я побіг... ліворуч. Щось у цьому місці плутало мої думки, і я відчував: не зможу зрозуміти, що відбувається, доки я є його частиною. Треба вибратися звідси, тоді думатиму логічно і проаналізую події.

Перетнувши бар, я увійшов до тієї інтерфейсної площини, де намальовані скелі та дерева набували тривимірності. Щосили запрацював руками, намагаючись просунутися вперед. Я мусив створити справжній ураган, але сам його не відчував.

Нічого з того, що бачив попереду, не наближалось ані на йоту. Я рухався вперед, але тут Люк знову заспівав.

Я став як укопаний. Повернувся, повільно, бо пісня лунала так, наче він стояв поруч зі мною. Поруч він і стояв. І я віддалився від бару лише на кілька кроків. Люк посміхнувся, продовжуючи співати.

— Що тут коїться? — запитав я у Гусені.

— Ти петлюєш у петлі Люка, — відказала вона.

— Ще раз? — перепитав я.

Гусінь випустила блакитне кільце диму, неголосно зітхнула й пояснила:

— Люк заплутався в петлі, а ти загубився у ліриці. Це все.

— Як це сталося? — запитав я.

— Гадки не маю, — відповіла вона.

— Мм... а як можна вийти з петлі?

— І цього сказати не можу.

Я повернувся до Кота. Той саме знову виступав навкруги свого усміху.

— Може, ти, бува, знаєш... — почав я.

— Я бачив, як він прийшов, і бачив, як ти прийшов згодом, — промовив Кіт, шкірячись. — І навіть для цього місця ваша поява, твоя та його, була дещо незвичною... це змусило мене припустити, що принаймні один з вас пов'язаний із магією.

Я кивнув.

— Твої виникання та зникання теж можуть здатися підозрілими, — зауважив я.

— Тримаю свої лапи при собі, — відповів Кіт. — А Люк цього про себе сказати не може.

— Що маєш на увазі?

— Він потрапив до заразної пастки.

— Як вона працює? — запитав я.

Але він зник знову, цього разу не залишивши й усміху.

Заразна пастка? Тоді, схоже, це, насамперед, Люкова проблема, а мене до неї засмоктало — тим чи іншим чином. І то схоже на правду, хоч я так чи інакше не маю й зеленого поняття, що це за проблема та яким боком вона стосується мене.

Я потягнувся по свій кухоль. Якщо не можу розв'язати проблему, що мені заважає отримувати від неї задоволення? Неквапливо ковтнувши, раптом побачив химерні очі — бліді, палахкотливі, вони дивилися просто на мене. Я не помічав їх раніше; дивним було й те, що вони були в найтемнішому кутку фрески на стіні навпроти мене, а також те, що очі повільно дрейфували, пересуваючись ліворуч.

Ці очі наче зачаровували, і, навіть коли я більше їх не бачив, усе ж таки знав, де вони, бо фіксував, як у тому місці, куди я намагався потрапити нещодавно, коливалася трава. А праворуч, дуже, дуже далеко, за спиною Люка, тепер помітив худорлявого джентльмена в темному піджакові, з пензлем і палітрою в руках. Він неквапливо продовжував малювати фреску. Зробивши

ще ковток, я продовжив спостерігати за просуванням невідомої мені істоти з плаского зображення до тривимірної реальності. Рило, наче зроблене з револьверної сталі, висунулося між скелею і чашгарником, а над ним палали бліді очі; з темного писка стікала блакитна слина й, паруючи, крапала на землю. Потвора була дуже присадкуватою або ж низько припадала до землі, а я ще не міг уторопати, чи весь народ у барі спостерігає за нею, чи лише я. Нахилившись убік, я вхопив Шалама за пояс... а може, за краватку... одне слово, ухопив його за якусь деталь одягу, саме коли той намірявся звалитися зі свого сідала набік...

— Перепрошую, — сказав я, — чи не міг би ти сказати мені, що це за істота?

Я тицьнув на неї, бо вона саме вигулькнула з куців, — багатолапа, довгохвоста, зміяста та стрімка. Виблискуючи червоними пазурами, помчала до нас, задерши хвіст.

Затуманені очі Шалама на мить зустрілися з моїми й знову кудись відпливли.

— Я тут не для того, сер, — розпочав Шалам, — аби позбавити вас зоологічного невіглас... — Святий Боже! Та це ж...

Істота блискавично долала відстань, стрімко наближаючись. Чи дістанеться вона незабаром

тієї площини, де її підступність та лють змушено забуксують? Чи такий ефект розрахований лише на мене, аби не дати мені забратися звідси?

Сегменти тіла потвори вихляли один щодо одного, шипіла вона, наче скороварка з діркою, і паруюча слина позначала її просування умовністю фрески. Попри сподівання вона не тільки не притишила біг, а помчала швидше.

Моя ліва рука смикнулася уперед зі своєї власної волі, а на уста мені навернулися непрохані слова. Я вимовив їх саме тоді, коли істота перетнула інтерфейс, що не підкорився мені раніше, перекинула порожній столик і звела до купи всі лапи, наче збираючись стрибнути.

— Хап-Хап!¹ — зойкнув хтось.

— Велезень Хап-Хап! — виправив його Шалам.

Щойно я вимовив останнє слово та зробив завершальний рух правицею, образ Логрусу з'явився перед моїм внутрішнім зором. Темна істота, яка вже простягнула передні лапи вперед і випустила пазурі, зненацька втягла їх назад, а тоді випустила знову, роздираючи власні груди,

---

¹ Велезень Хап-Хап (*англ.* Bandersnatch), Курзу-Верзу (*англ.* Jabberwock) — персонажі вірша Л. Керрола, що увійшов до книжки «Аліса в Задзеркаллі». Переклад українською Миколи Лукаша.

а саме ліву верхню їхню частину, закотила очі під лоба, видала тужливий стогін, хрипко видихнула, захиталася, бехнулася на підлогу й перекотилася на спину, задерши численні лапи.

Над істотою виникла посмішка Кота. Губи, що її обрамляли, ворухнулися:

— Мертвий велезень Хап-Хап, — констатували вони.

Посмішка попрямував до мене, а згодом почала виникати й решта Кота, наче запізнїла думка.

— Закляття для зупинки серця? — промовив Кїт, радше стверджуючи, ніж запитуючи.

— Гадаю, так, — визнав я. — Це вийшло рефлекторно. А, тепер пригадую... Це заклинання, справді, висїло у мене наготові.

— Так я й думав, — зауважив Кїт. — Не сумнівався, що на цїй вечїрці присутня магія.

Образ Логрусу, що явився менї, коли я чаклував, спрацював ще і як вмикач, увїмкнувши свїтильничок серед спорхнявілого горища мого розуму. Чари. Чаклунство. Ну звісно.

Я — Мерлїн, син Корвіна — чаклун, а ще належу до школи, дуже й дуже маловїдомої в місцях, де перебуваю останніми роками. Лукас Рейнард — він же принц Кашфи Рїнальдо — теж чаклун, хоч і працює у стилї, геть відмінному від

мого. А Кіт, який, схоже, трохи петрає в таких справах, можливо, не помиляється, коли каже, що тут ми перебуваємо у магічній пастці. Таке місцеперебування — одне з небагатьох, де моя чутливість та мої навички мало допоможуть мені у визначенні джерела мого скрутного становища. Саме тому, що мої здібності в такому разі також опинилися в пастці ворожої сили. Мені здалося, що мій теперішній стан чимось скидається на дальтонізм. Без сторонньої допомоги я не міг точно визначити, що відбувається.

Поки я розмірковував про всі ці обставини, за дверима з'явилася королівська кіннота, а також прибули лицарі зі свити¹. Штовхнувши стулки

---

¹ Королівська кіннота, лицарі зі свити (*англ.* all the king's horses, all the king's men) — персонажі класичного англійського дитячого вірша, процитованого у книзі Льюїса Керрола «Аліса в Задзеркаллі», де йдеться про Шалама-Балама (*англ.* Humpty Dumpty), яйцеподібну істоту, котра сидить на стіні. У тексті відтворено колізію вірша (укр. переклад В. Корнієнка):

Шалам-Балам на мурі сидів.

Шалам-Балам на землю злетів.

Уся королівська кіннота і все лицарство зі свити

Не можуть Шалама, не можуть Балама

Знов на той мур підсадити!

дверей, лицарі зайшли й обв'язали мотузками тушу Хап-Хапа. Коні потягли тушу геть. Поки відбувалася ця операція, Шалам сповз зі сідала й пробрався до туалету. Повернувшись, виявив, що не може знову всістися на високий барний ослінчик. Гукнув королівських лицарів, щоб ті йому допомогли, але вони були дуже заклопотані, скеровуючи маршрут покійного Хап-Хапа серед століків, і Шалама проігнорували.

Люк, посміхаючись, підгріб до мене і прокоментував:

— Отже, це був Хап-Хап. Завжди хотів дізнатись, які ті Хап-Хапи на вигляд. Тепер, якщо б тільки стріти Курзу-Верзу...

— Цить! — зупинив його Кіт. — Він має ховатися десь на фресці, тож, можливо, саме прислухається. Не дражніть його! Він може з оглушним цвистом вискочити з тримучого лісу¹ та й надрати вам дупи! Не шукайте собі приг...

---

¹ «оглушний цвист, тримучий ліс, Меч-штрич, думна тужа» — ці й інші слова в тексті є цитатами з вірша про Курзу-Верзу. Вірш Керрола — чи не найвідоміша спроба вигадати слова, яких насправді нема, але вони відповідають мовним законам, і тому читачі сприймають їх як зрозумілі.

Кіт швидко поглянув на стіну, а потім поквапливо зник та з'явився кілька разів поспіль. Не звертаючи на це жодної уваги, Люк зазначив:

— Я саме подумав про ілюстрації Тенніела¹...

Кіт матеріалізувався біля протилежного кінця шинкваса, хильцем осушив кухоль Капелюшника і повідомив:

— Я чую, як никне лист і погонь вашить у напрямку ліворуч.

Подивившись на фреску, я теж побачив два вогняні ока і почув дивні звуки.

— Та це може бути хто завгодно, — зауважив Люк.

Кіт метнувся до полиць за шинквасом і видряпався високо вгору, де, аж під стелею, висіла дивна зброя, виблискуючи та мінячись у затінку. Він зняв цю штуківину й пустив її стільницею в нашому напрямку; вона зупинилася перед Люком.

— Вам краще взяти Меча-штрича, це все, що можу сказати.

Люк розреготався, але я зачудовано дивився на зброю, що мала такий вигляд, наче її вигото-

---

¹ Джон Тенніел (англ. John Tenniel, 28.02.1820 – 25.02.1914) — англійський художник та ілюстратор, автор найвідоміших ілюстрацій до книжок Л. Керрола «Аліса в Задзеркаллі» та «Пригоди Аліси в Дивокраї».

вили з крилець метеликів і згорнутого місячного світла.

Тоді знову почув, як щось верзякало.

— Не стійте, наче в думній тужі! — гримнув Кіт, допиваючи напій Шалама й зникаючи знову.

Не припиняючи гикати, Люк простягнув келих по нову порцію. А я стояв таки в думній тужі: закляття, яке я застосував, аби знищити Хап-Хапа, дивним чином змінило плин моїх думок. Трохи віддаленим його наслідком стало те, що у моїй голові наче почало яснішати. Мабуть, це завдяки Лоґрусу, що ненадовго виник у полі мого зору, тож я викликав його знову.

Образ завис переді мною. Я затримав його. Вдивлявся у нього. Здавалося, наче мій мозок почало продувати наскрізь прохолодним вітром. Хаотично розкидані уривки спогадів зливалися до купи, ставали на місце, утворюючи цілісну тканину, сповнену не тільки знання, а й розуміння. Так, звичайно...

Верзякання наростало, і я побачив, як Курзу-Верзу тінню ковзнув поміж віддалених дерев; його очі горіли, наче посадкові вогні, стирчали безліч гострих зубів та дряпливих лап...